

Hva trenger næringslivet for å jobbe i tråd med naturavtalen?

SKIFT og Standard Norge 25.11.2025

Centre for Sustainable Area Management
C-SAM
Sentor for Bærekraftig Arealbruk

ipbes
Science and Policy
for People and Nature

BJERKNES CENTRE
for Climate Research

ipcc
INTERGOVERNMENTAL PANEL ON
climate change



Vigdis Vandvik
UNIVERSITY OF BERGEN



...det blygrå bakteppet...



Naturen forsvinner i et forrykende tempo

*De siste 50 år har...
verdens befolkning x 2
bruk av energi, ressurser, mat x 3
økonomien x 5
handel x 10*

dyrebestandene minket med 73%

*Tingene våre veier nå mer enn alle
verdens dyr og planter til
sammen...*

(Naturpanelet, 2019, Bar-On m fl 2018, Elhacham m fl. 2020, UNEP 2021, WWF 2024)



Voss, Norge, juni 2020: Naturen forsvinner, bit for bit...



Sammen med journalister fra ti land har NRK avdekket hvordan europeere bygger ned grøntområder i oppsiktsvekkende fart.

Og det er faktisk vi nordmenn som bygger mest per innbygger.

Europa fra grønt til grått

MADS NYBORG STØSTAD, journalist
RUBEN SOLVANG, datajournalist
ANNE LINN KUMANO-ENSBY, journalist

1. oktober 2025

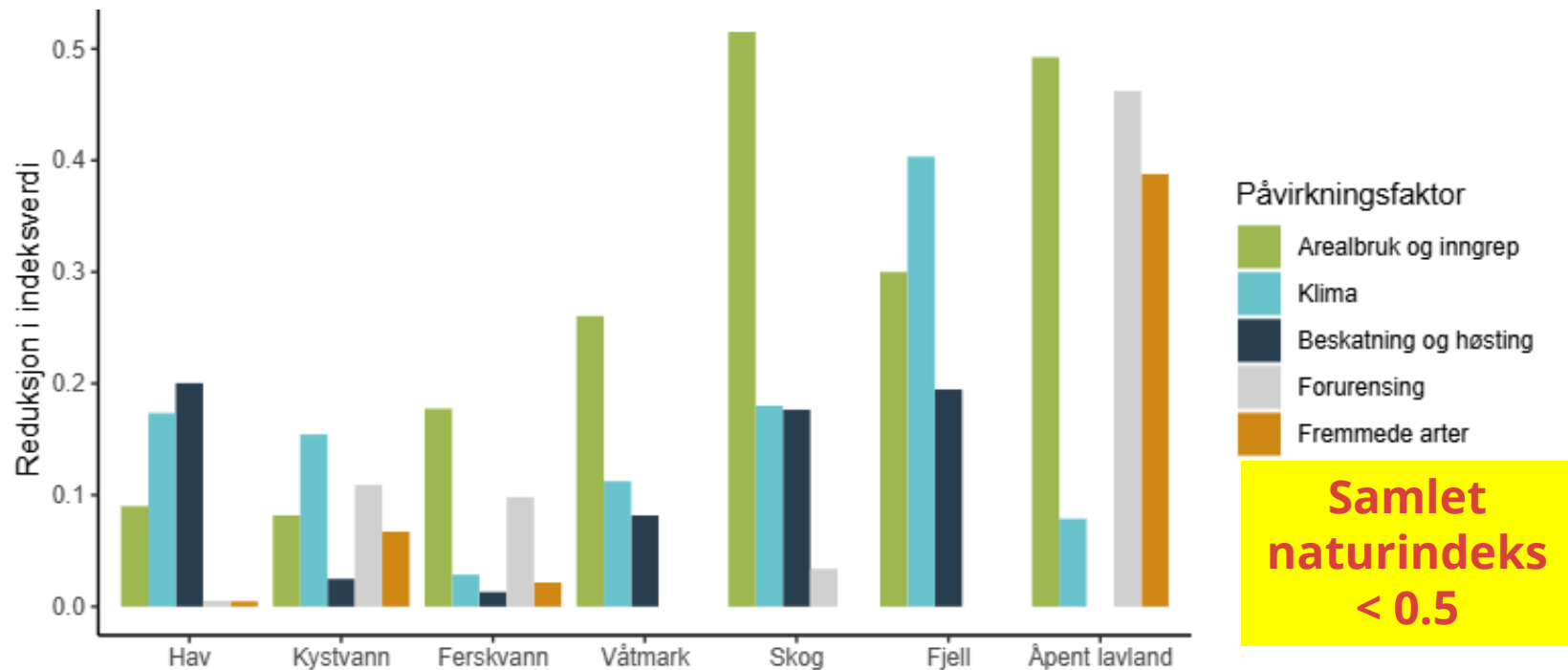
Norge i rødt, hvitt og

GRÅTT

Nedbygd natur og matjord per innbygger 2018–2023

1. Norge: 38 m²
2. Estland: 34 m²
3. Irland: 33 m²
4. Finland: 32 m²
5. Litauen: 30 m²
6. Polen: 27 m²
7. Romania: 23 m²
8. Kroatia: 22 m²
9. Sverige: 21 m²
10. Tyrkia: 21 m²
11. Island: 20 m²
12. Latvia: 19 m²
13. Bulgaria: 17 m²
14. Danmark: 17 m²
15. Ungarn: 16 m²
16. Østerrike: 15 m²
17. Slovakia: 15 m²
18. Portugal: 14 m²
19. Frankrike: 14 m²
20. Tsjekkia: 13 m²
21. Slovenia: 12 m²
22. Hellas: 11 m²
23. Nederland: 11 m²
24. Belgia: 9 m²
25. Ukraina: 9 m²
26. Storbritannia: 9 m²
27. Tyskland: 9 m²
28. Italia: 8 m²
29. Spania: 8 m²
30. Sveits: 4 m²

Arealinngrep er hovedårsak, men også andre ting truer naturen vår



Naturindeks.no gir en samlet oversikt over tilstanden til norsk natur, basert på 260 indikatorer som representerer ulike organismetyper, naturtyper, og regioner



Naturen er Norges miljøpolitiske akilleshæl

- Andel trua arter øker, mer vern trengs, spesielt i sør
- Påvirkning fra arealbruk, inkludert bolig, fritid, og veibygging øker
- Trenger mer klimasmart landbruk (og næringsliv, samfunn)
- Beslutningsprosessene i samfunnet tar ikke nok hensyn til natur, klima, og miljø
(vi oppfylte *INGEN* Aichi-mål)



**...at tap og forringelse av
natur koster oss dyrt...**



NRK TV

 **Kategorier**

 **Søk**

 **Direkte**

 **TV-guide**

 **Logg på NRK**



KATASTROFE!

Spill av trailer

Naturnær skog er mer robust mot klimaendringer og -risiko

VKM

Vitenskapskomiteen for mat og miljø
Science Committee for Food and Environment

Klimaendringer og virkninger på
hovedøkosystem skog

Et norsk sammendrag basert på VKM Report 2022:15
Impacts of climate change on the boreal forest ecosystem

2018 – et travelt år for frivillig brannvern

- 93 721 timer; 6 841 personer
- Totalkostnad 26.7 mill NOK
- Slokket branner *hver dag* i juli

Data fra Sivilforsvaret

Naturrisikoutvalget leverer sin rapport



Deloitte.



Naturavtalen og naturrisiko
Betydning for norsk næringsliv

Global Futures:

Modelling the global economic
impacts of environmental change
to support policy-making

TECHNICAL REPORT



February 2020



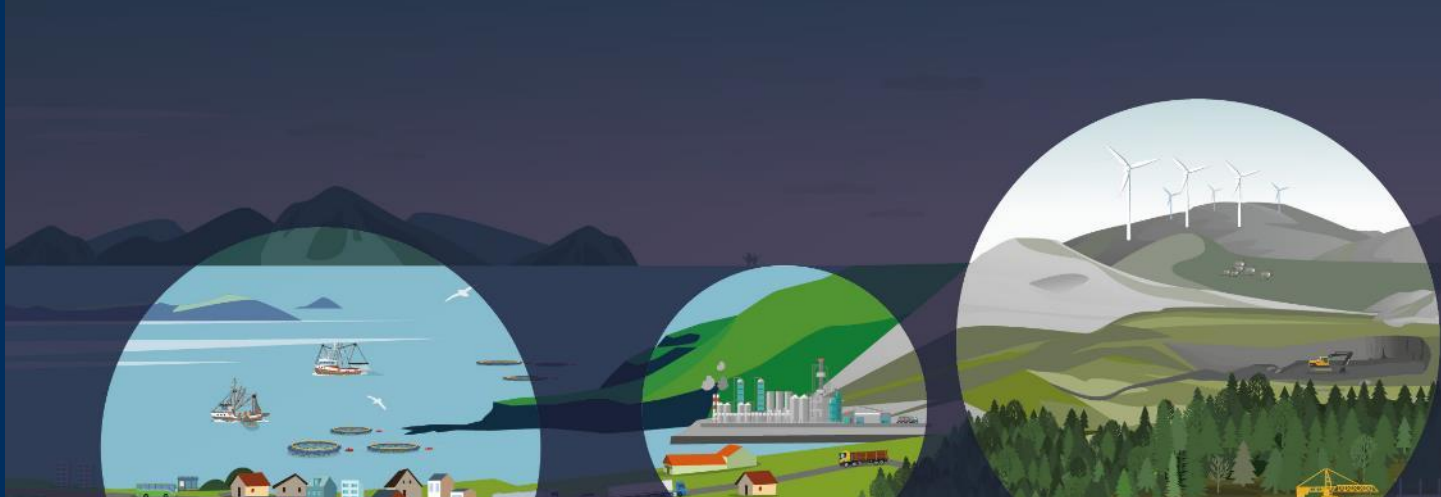


Vår økonomi
og velferd er
helt avhengig
av naturen.

Samtidig
skader vi den.

Dette medfører
risiko.

Som vi må være
klar over, og ta
hensyn til!



Økosystemtjeneste	Endring i verdiskaping i et globalt «Business as Usual»- scenario (BAU)		Endring i verdiskaping i et globalt naturvernscenario (GC)		Endring i verdiskaping mellom BAU og GC
	millioner USD	%	millioner USD	%	
Pollinering	-4	-0,001	18	0,004	Positiv
Kystbeskyttelse	-4417	-0,9	-490	-0,1	Betydelig mindre tap
Vanntilgang	-28	-0,006	-28	-0,006	Uendret
Tømmerproduksjon	-4	-0,001	32	0,007	Positiv
Fiskeproduksjon	-4227	-0,861	-4518	-0,92	Negativ
Karbonlagring	-533	-0,109	158	0,032	Positiv
Alle økosystemtjenester	-9212	-1,877	-4828	-0,983	Betydelig mindre tap

Global risks ranked
by severity

Please estimate the likely impact (severity) of the following risks over a 2-year and 10-year period.

Short term (2 years)



Long term (10 years)



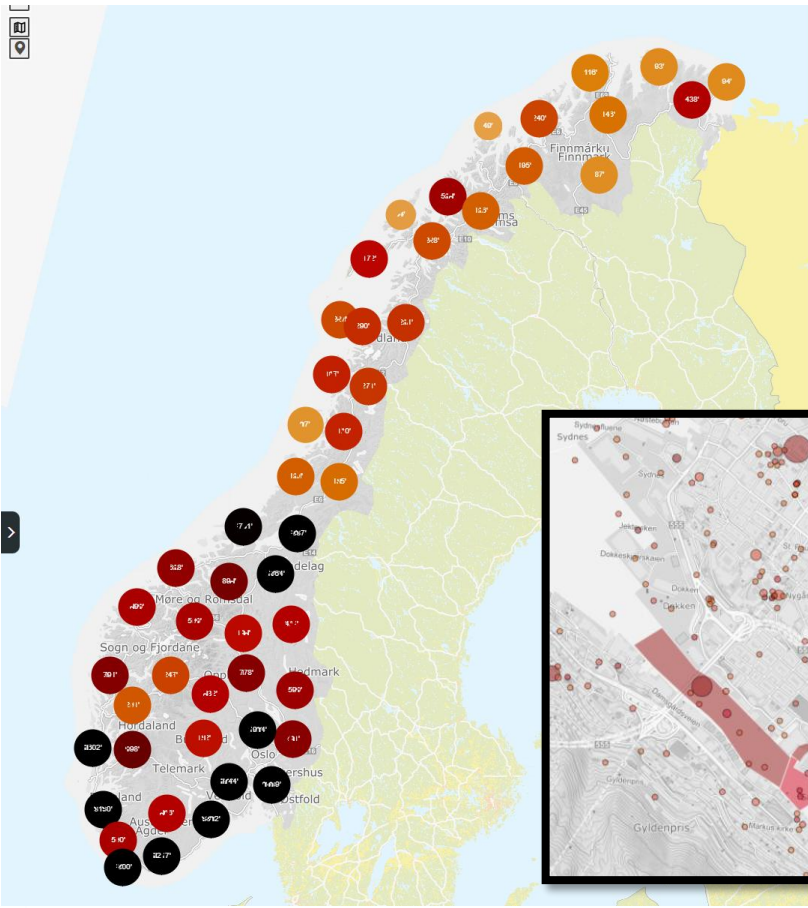
Risk categories

- Economic
- Environmental
- Geopolitical
- Societal
- Technological

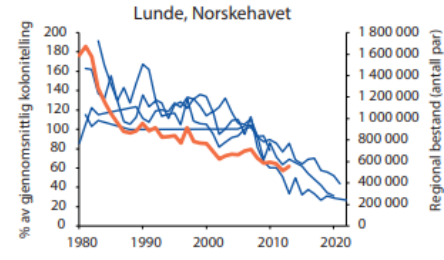
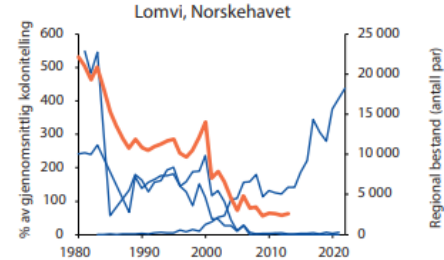
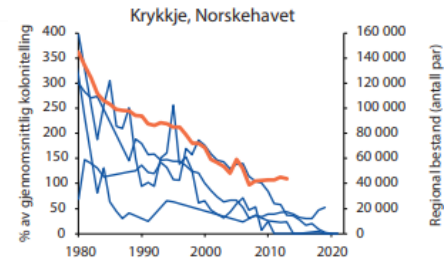
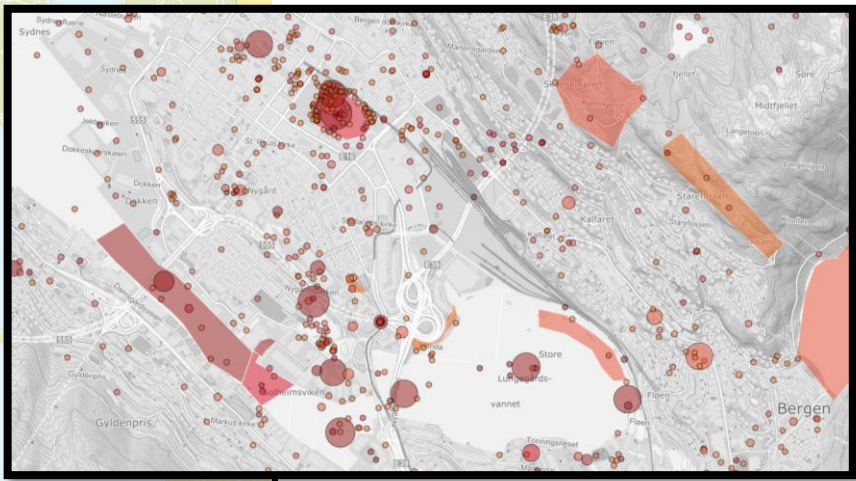
Source: World Economic Forum, Global Risks Perception Survey 2024-2025

**...at naturverdier finnes
nesten overalt...**





Du kan treffe på skjeldne arter i *Bergen sentrum*: måker, tjeld, lomvi, makrellterne, ærfugl...



Kolonitelling



48 millioner observasjoner av arter i Norge....

Noen arter er er knyttet til helt spesielle steder og livsmiljø

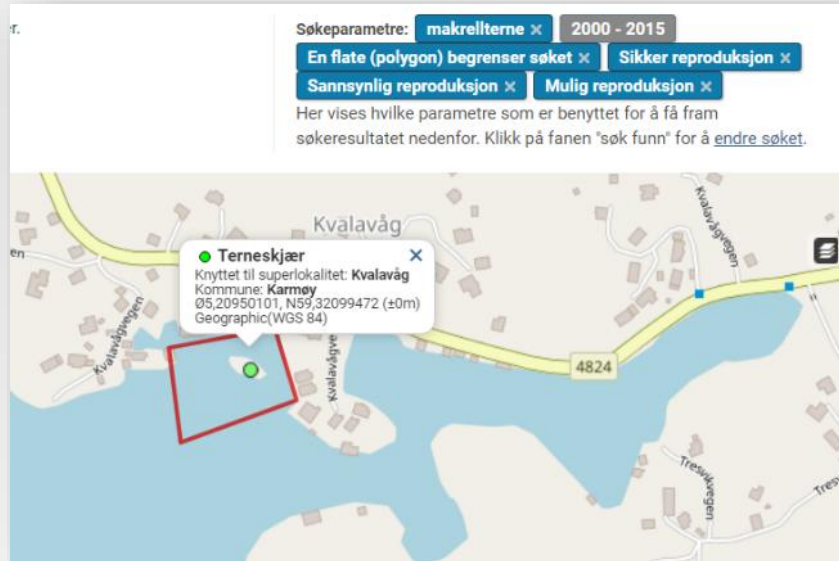
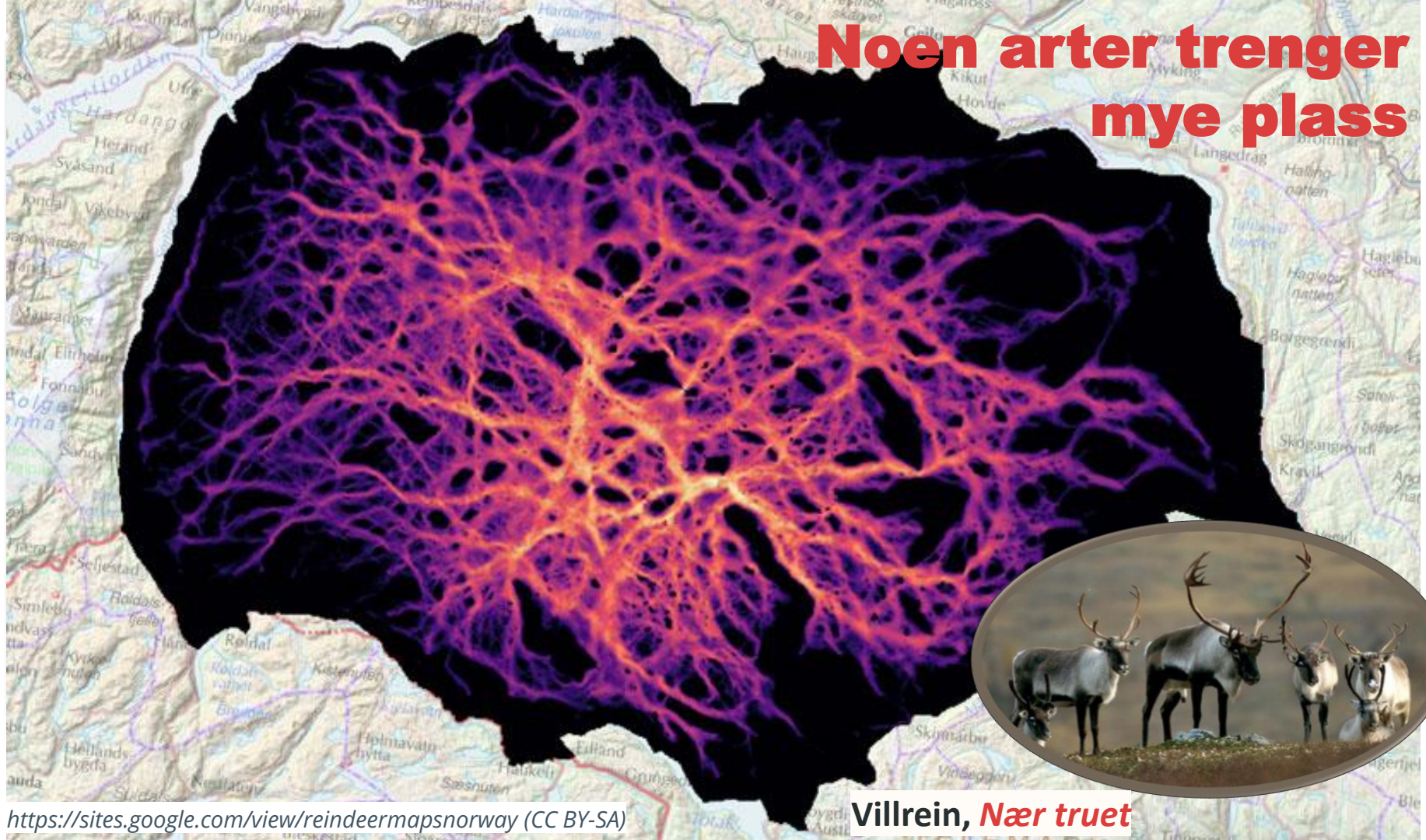


Foto: Karine Bliæk

Makrellterne, *Sterkt truet*



**Noen arter trenger
mye plass**



<https://sites.google.com/view/reindeermapsnorway> (CC BY-SA)

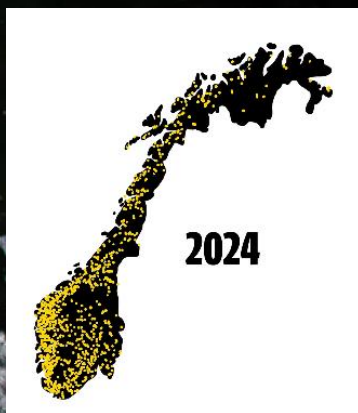
Villrein, Nær truet

Noen skadevirkninger er vi ikke klar over

Denne ørreten
ble halshogget
i en kraftturbin

Samla belastning på naturen kan være enorm – men er svært dårlig kjent...

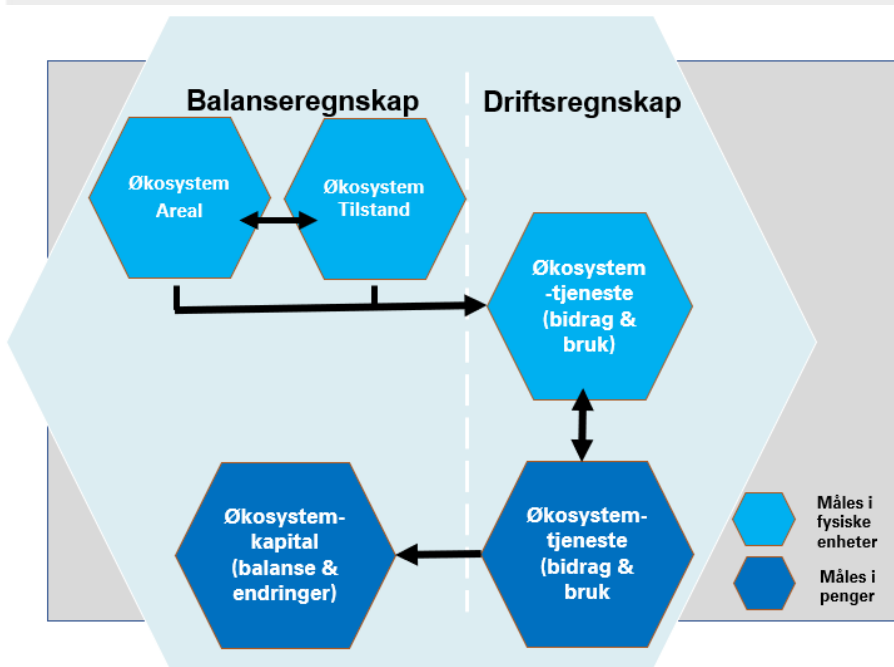
Målet var å lage ren energi, uten å skade
naturen. Hvordan gikk det, egentlig?



**...hvordan vi regner og
rapporterer på natur...**



FN's system for økosystemregnskap

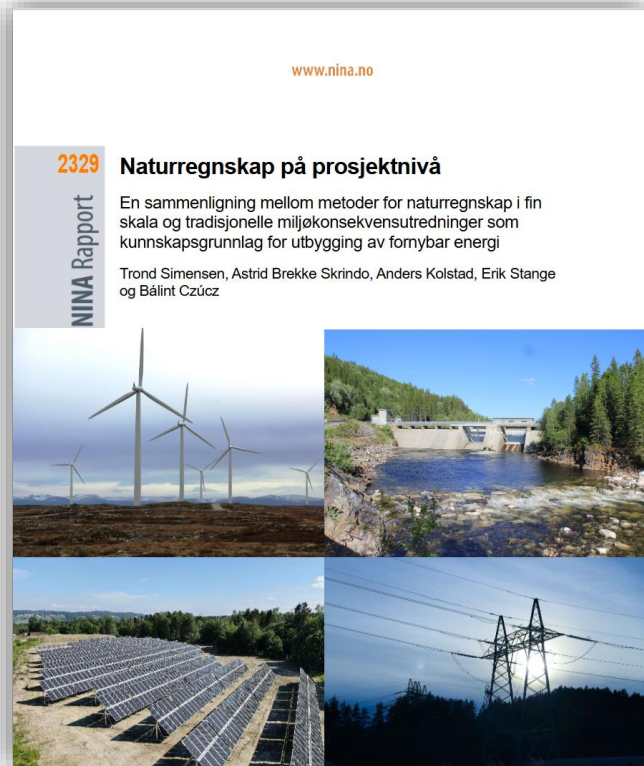
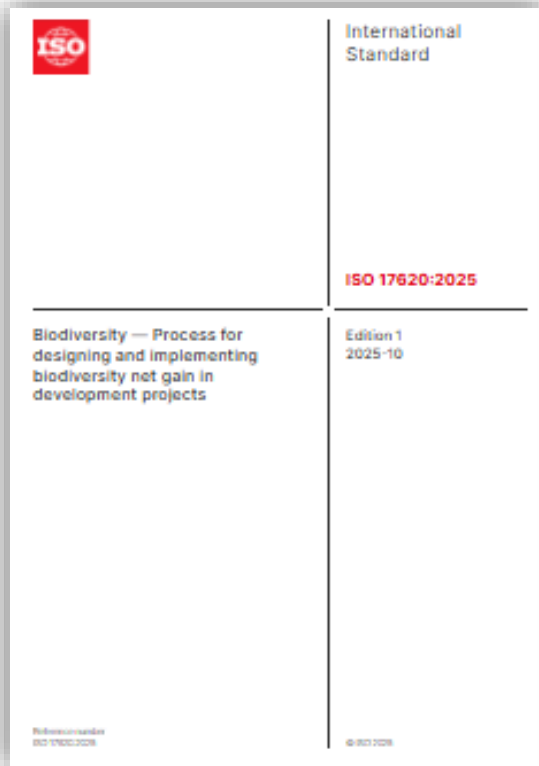
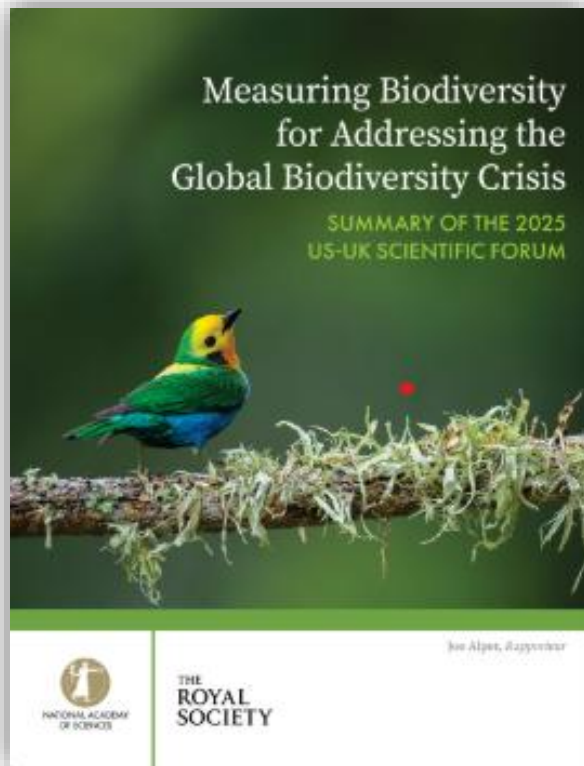


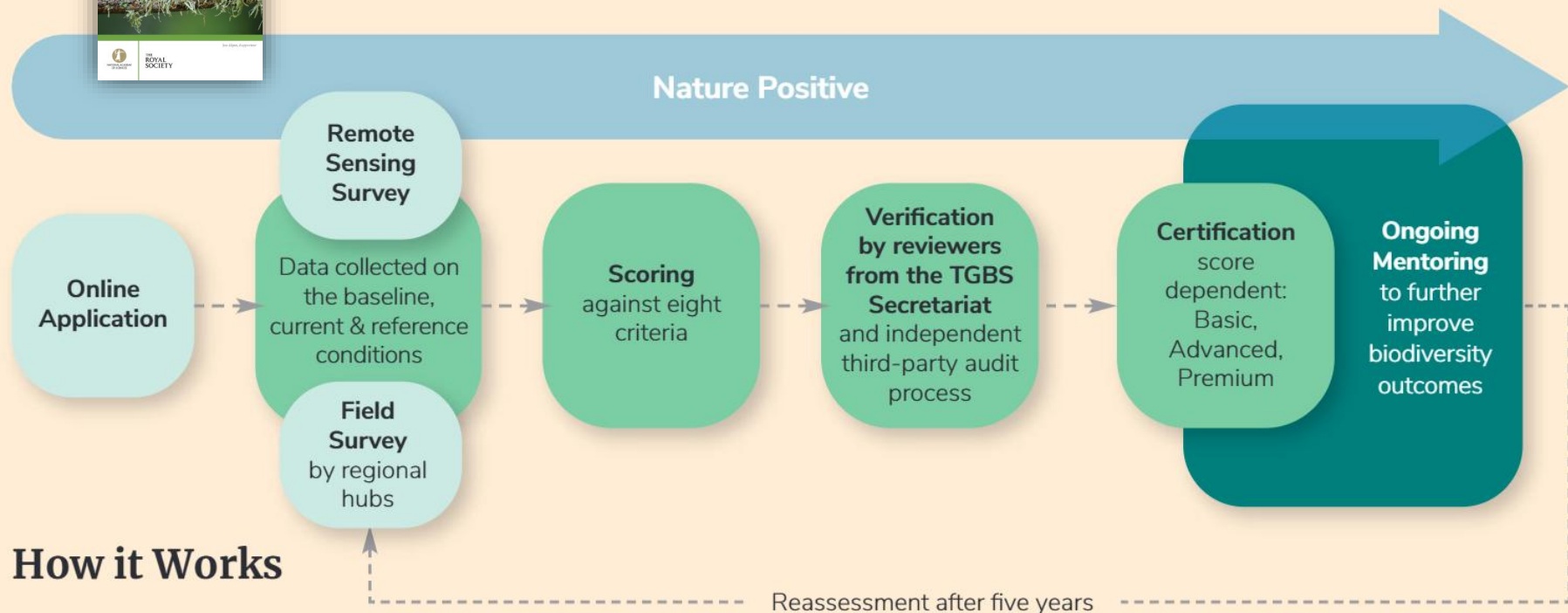
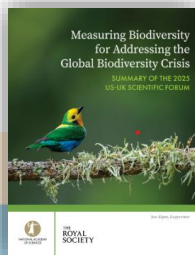
1. Arealregnskap
2. Økologisk tilstand
3. Økosystemtjenesteregnskap
4. Verdsetting av økosystemtjenester
5. Verdisetting av naturkapitalen

... alt dette jobber norske forskningsmiljøer med!



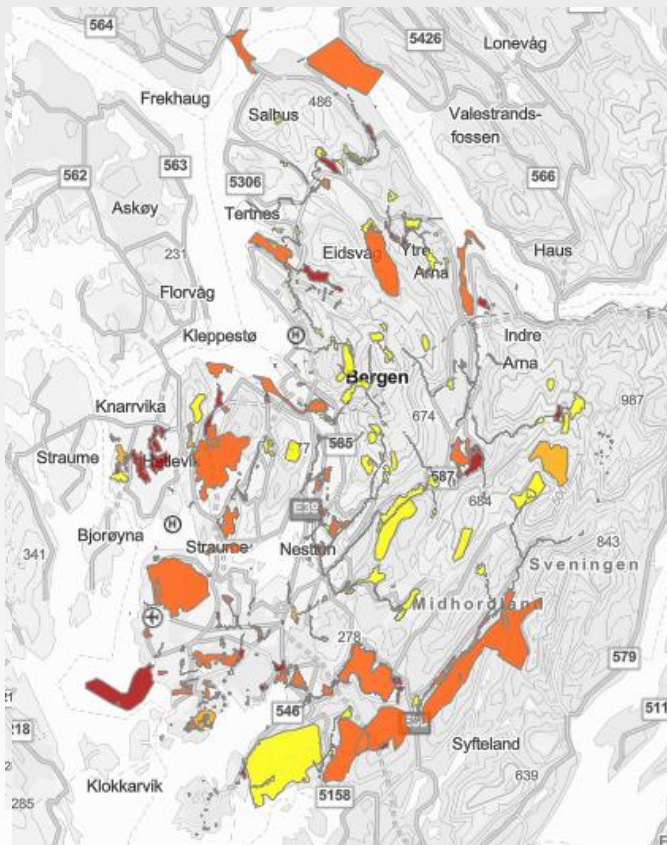
Fra 2026 skal Norge rapportere til FN på dette - areal og tilstand i naturen





**...at regnskap og
rapportering uten
sammenlignbare tall
på relevant skala
er skumle greier...**





Almehårstjerne er truet



Elvemusling er sårbar



Nordflaggermus er sårbar

Miljøfaglig Utredning og Biota Naturkompetanse
på oppdrag fra Bergen kommune

> Skog etablert før 1940, ikke flatehogd



Skog etablert før 1940, ikke flatehogd



Ja

Nei

> Naturskogssannsynlighet



Naturskogssannsynlighet

Verdi



99 % - 0 %

> Naturskogsnærhet



Naturskogsnærhet

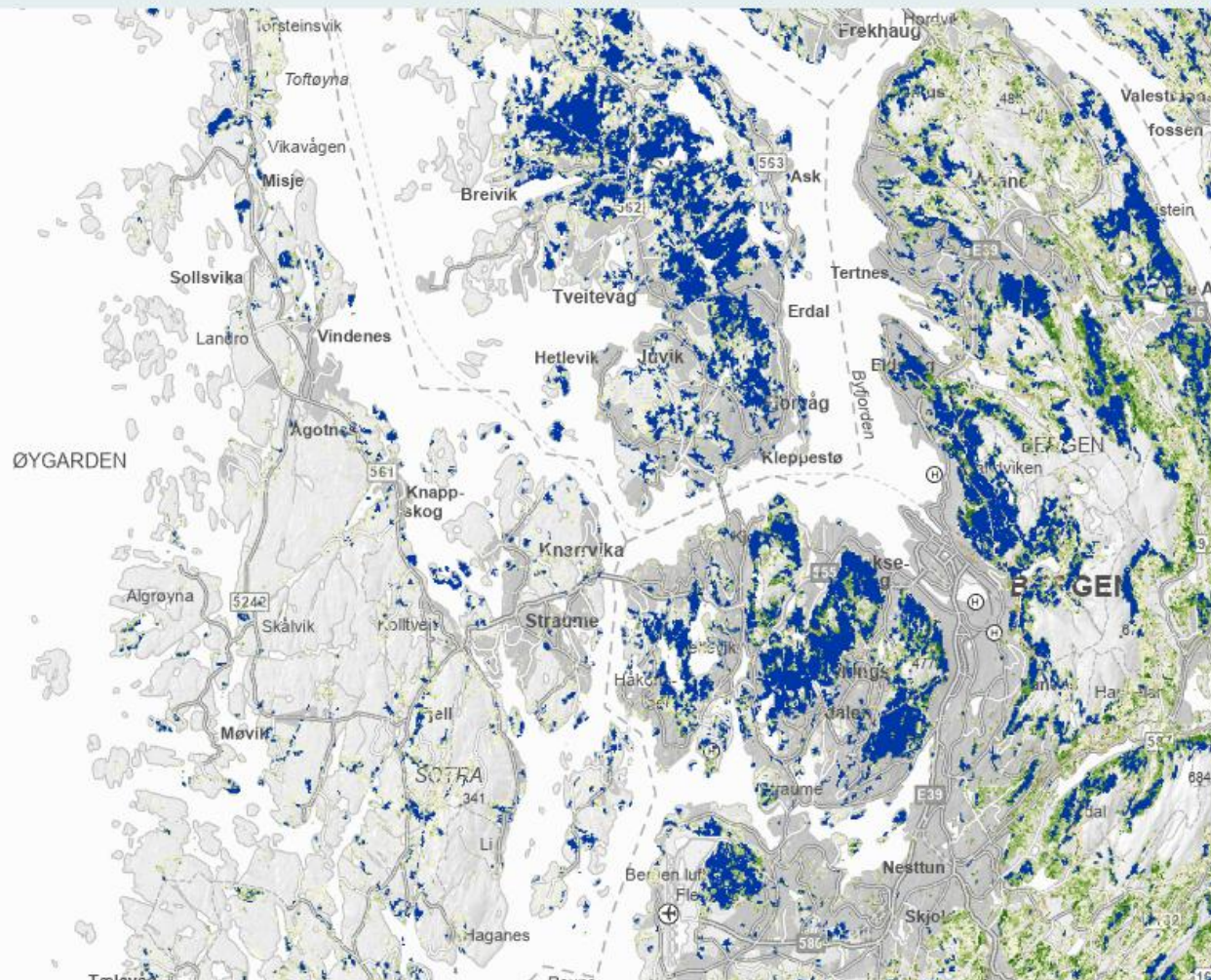
1 - lav

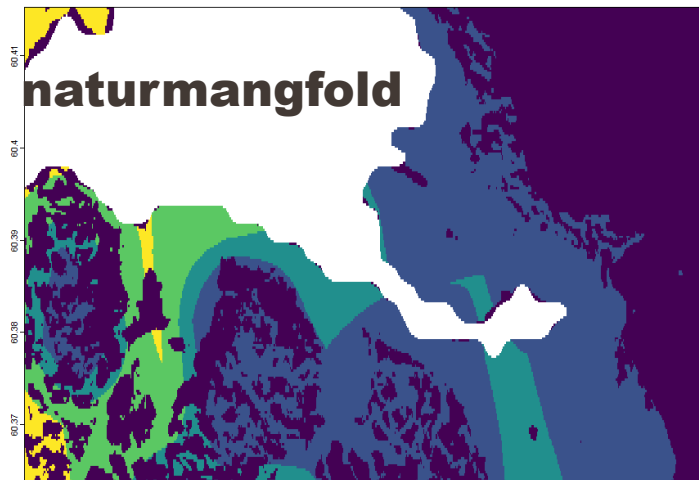
2

3

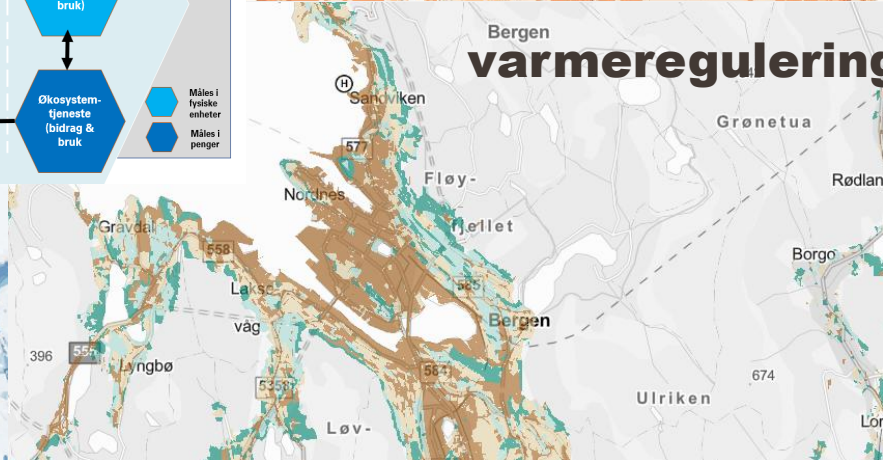
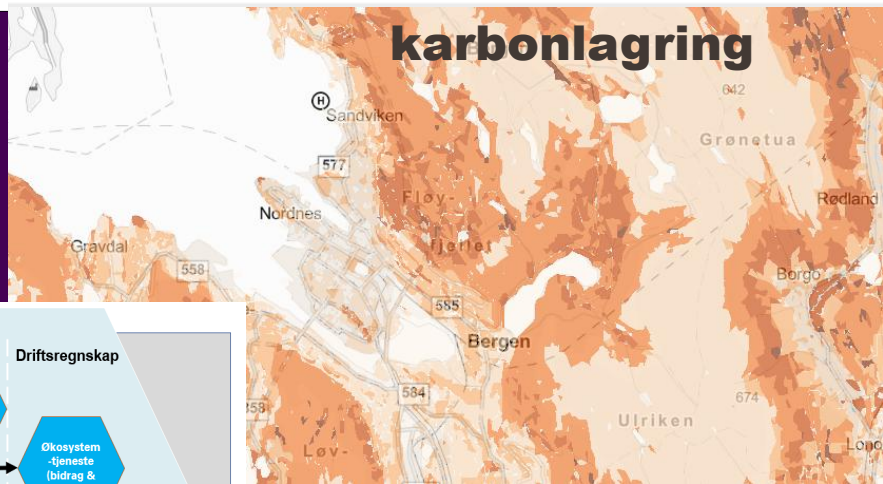
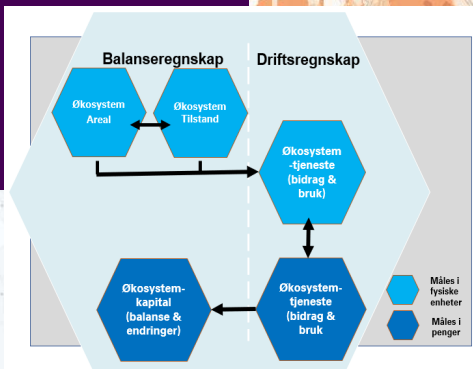
4

5





flomrisiko



**...hvordan kommer vi
oss fra ord (og tall) til
handling...**



Vi må tenke helt annerledes....

- Natur, areal, energi, råstoffer er ***begrensede ressurser***
- Naturens '***kjøttvekt***' er nøkkelen til økosystemtjenestene
- ***Norsk natur*** er verdifull, men også under press

Konsekvenser

- Vi må ***økonomisere*** med naturen, prioritere behov
- Vi må fra lineært til ***sirkulært*** ressurssyn
- Vi må ta mer hensyn, si mer ja, til ***felleskapets*** interesser

Vi må snakke *opp* en bærekraftig framtid...



For eksempel:

Unngå unødvendige utbygginger
Bruk eksisterende bygninger og infrastruktur
Unngå utbygging og bruk som forstyrre naturlige karbonlagre til havs



For eksempel:

Konsentrer arealbruken blant annet gjennom samlokalisering av funksjoner og tjenester
Flytt utbygging langs kysten til mindre karbonrike arealer



For eksempel:

Bygg med skånsomme metoder og ta vare på økosystemer
Restaurer forringete arealer for å veie opp for utbygging
Bygg mindre når det først bygges

Forbedre

Unngå

Flytt



Klimautvalget 2050

**På samfunnsnivå:
UFF-rammeverket**



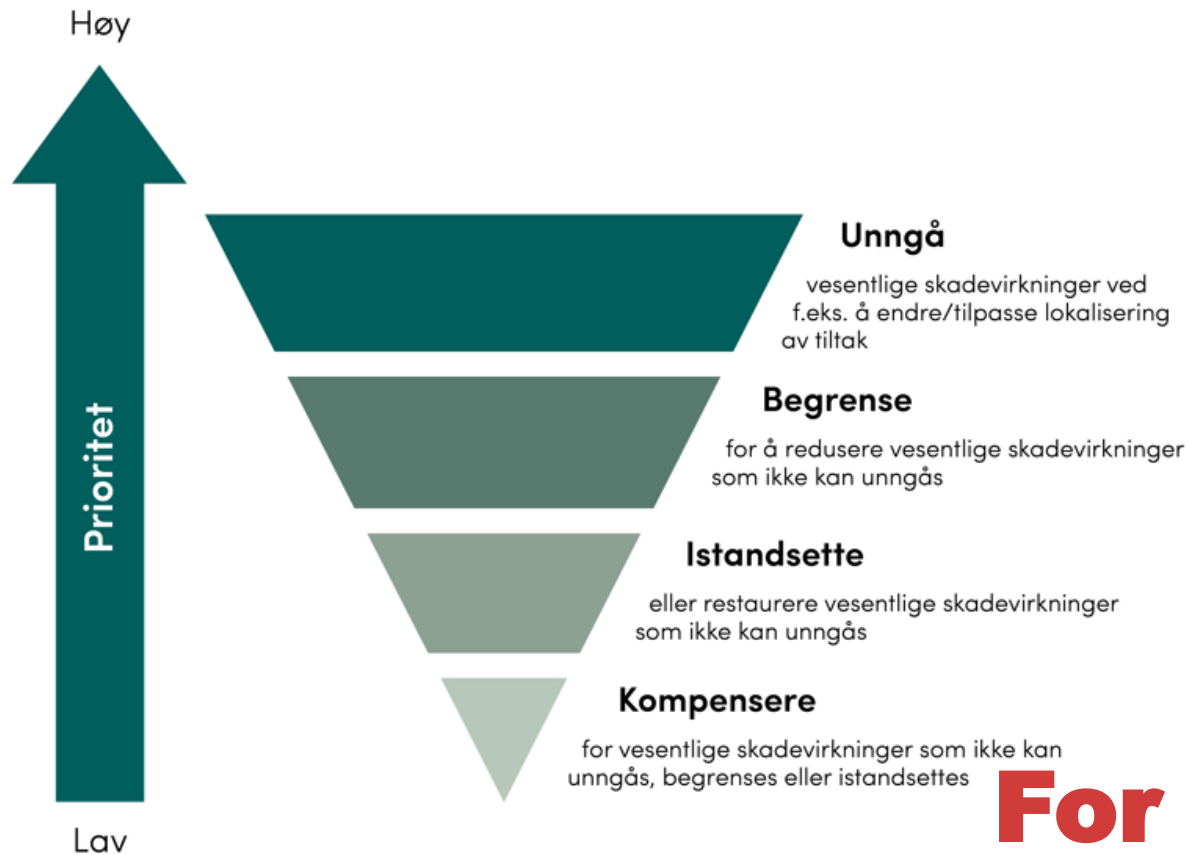
Norsk klimastiftelse
NORSK KLIMASTIFTELSE

Klimaråd 2025

Vurderinger og anbefalinger for en bedre klimapolitikk i Norge

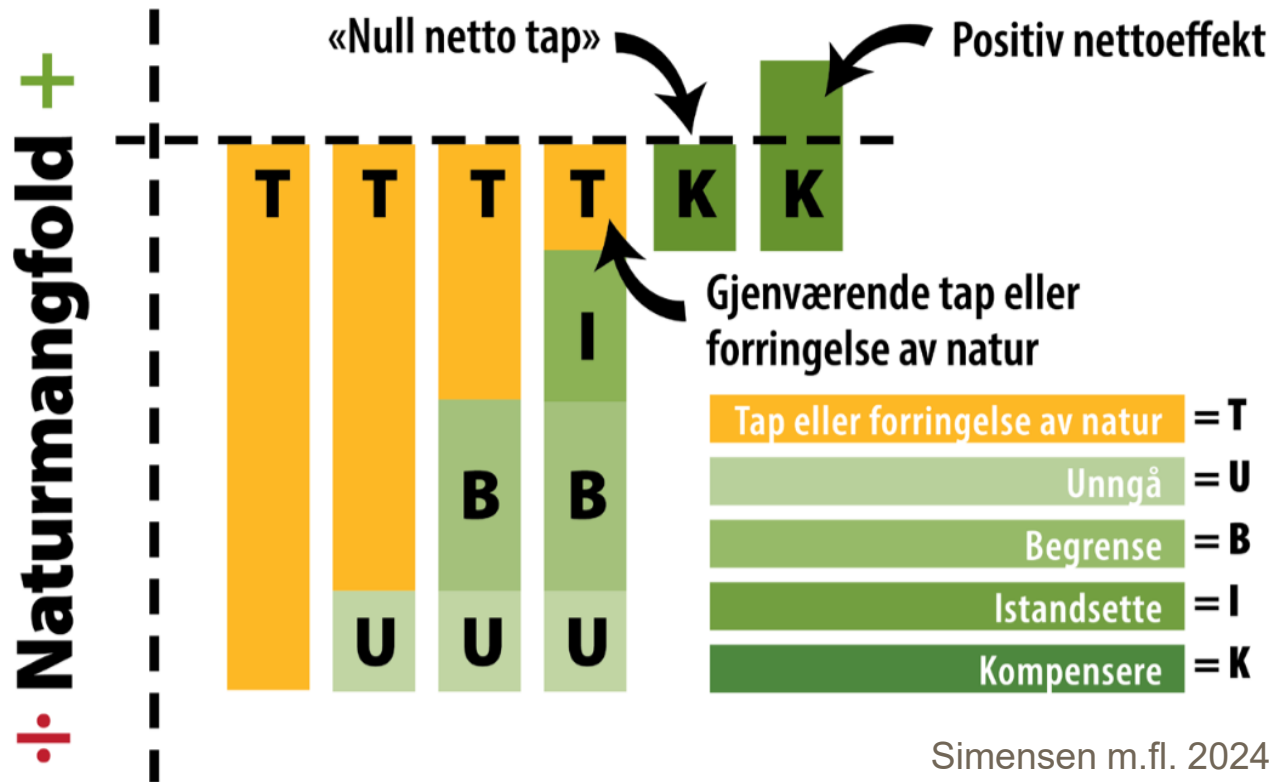
Det er behov for et felles utvalg i norsk klimapolitikk. Derfor etablerte Norsk klimastiftelse høsten 2024 en ekspertsgruppe, Klimaråd 2025. Medlemmene er blant landets fremste eksperter på klima-, natur- og energipolitikk. De fikk i oppgave å vurdere Norges klimapolitikk og komme med anbefalinger til veien videre. Denne rapporten oppsummerer deres vurderinger og anbefalinger.

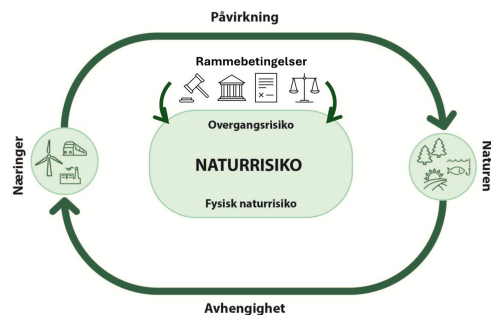
NR. 3 / 2025



For prosjekter:
Tiltakshierarkiet

Kan et prosjekt gå i pluss for naturen?





- **Identifisere** hvor du berører natur



- **Analysere** hvor du er avhengig av og /eller påvirker natur



- **Vurdere** hvor du er utsatt for naturrisiko



- **Rapportere** om vesentlig naturrisiko



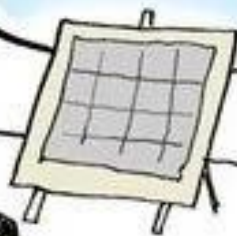
- **Beslutte** i konkrete saker og veivalg



CLIMATE SUMMIT

WHAT IF IT'S
A BIG HOAX AND
WE CREATE A BETTER
WORLD FOR NOTHING?

- ENERGY INDEPENDENCE
- PRESERVE RAINFORESTS
- SUSTAINABILITY
- GREEN JOBS
- LIVABLE CITIES
- RENEWABLES
- CLEAN WATER, AIR
- HEALTHY CHILDREN
- ETC. ETC.



12/19 USA TODAY

DEL PITT

